

Månadsnytt

Årgång 20 - Nr 7 - Oktober 2004

**Sveriges Pensionärsförbund - Seniororganisationen i tiden
Karlskogaföreningen**

Förenings- information m.m.

Sidorna 3-5

Vattenhjulen vid Bofors

Ett industriminne och kultur-
arv som förfaller.

Tar kommunen över marken
och hjulen?

Sidan 8-9

Major Bertil Boströms äventyr i Fjärran Östern som Bofors representant

Sidan 10-11

Ullas krönika

Sidan 14

SPF:s resor

Sista sidan

Karin Öman trivs i KARLSKOGA mitt mellan Värmland och Närke

”Det är inte någon särskilt märkvärdig liten stad boken handlar om, inte särskilt gammal. Men som socken är den mer än fyrahundra år och det är en bygd, där människor suttit i många tusen år vid sjökanten och sett bort mot de blå åsarna. Det finns det bevis på.

Fast visst är den kanske lite märkvärdig ändå”.

Sidan 7

Almanackan

(Sparas lämpligen till nästa nummer av Månadsnytt)

Manusstopp för nästa nummer av Månadsnytt, torsdagen den 18 november.

Distribution, fredagen den 26 november.

(Sista numret före jul och nyår)

Torsdagen den 28 oktober kl. 14.00

Månadsmöte, Missionskyrkans samlingsal med föreningsinformation. Carl-Anders Lindstén: Märkliga källor, stenar och träd. Kaffeservering och lotterier. Förhandsanmälan till 302 40 eller 353 61.

Lördagen den 30 oktober kl. 10.00-12.30

Träffen. Karlskoga Felare spelar och berättar om folkmusik i Karlskoga. Kaffeservering.

Tisdagen den 2 november kl. 14.00

Vetgiriga veteraner. Missionskyrkans samlingsal. Ulla o Jan-Erik Averås: Med bil och båt genom Patagonien i Sydamerika. Kaffeservering. Medarr: Medborgarskolan.

Torsdagen den 4 november kl. 14.00

Kafferepet. Träffen.

Lördagarna den 13 o 20 nov. kl. 10.00-12.30

Träffen. Christer Norrström visar grafiska bilder. Kaffeservering.

Torsdagen den 18 november kl. 14.00

Kafferepet. Träffen.

Fredagen den 19 november kl. 14.00

SPF Nickkällan. Allsång med underhållning av Gudrun och Sven Charlie Falk.

Torsdagen den 25 november kl. 14.00

Månadsmöte, Missionskyrkans samlingsal. Föreningsinformation, musikprogram med orkestern Einar Perssons vänner. Kaffeservering och lotterier. Förhandsanmälan till tel. 302 40 eller 353 61.

Lördagen den 27 november kl. 10.00-12.30

Träffen. Adventstankar Prästen Kristina Lundberg. Britta Eriksson: Utställning akvareller. Kaffeservering.

Tisdagen den 30 november kl. 14.00

Vetgiriga veteraner. Missionskyrkans samlingsal. Kenneth o Annalisa Gustavsson: På Mobergs trail och hos The Amish People med Bjurtjärns teaterförening och på egen hand i Amerika. Kaffeservering.

Lördagen den 4 december kl. 10.00-12.30

Träffen. Hantverksutställning o försäljning Arne Lidberg m.fl. Kaffeservering.

Torsdagen den 9 december kl. 14.00

Månadsmöte. Missionskyrkans kyrksal. Luciafirande med sång och musik. Kaffeservering och lotterier. Förhandsanmälan till tel. 302 40 eller 353 61.

Lördagen den 11 december kl. 10.00-12.30

Träffen. Luciafirande. Kaffeservering.

Fredagen den 17 december kl. 17.00

Julbord. Solbringens matsal. Pris 140:- Max 140 gäster. Dans. Förhandsanmälan till tel. 302 40.

Lördagen den 18 december kl. 10.00-12.30

Träffen. Julsånger med alla musikanterna. Kaffeservering.

Torsdagen den 3 februari kl. 14.00

Årsmöte. Missionskyrkans kyrksal. Sedvanliga årsmötesförhandlingar. Musik och sångunderhållning. Kaffeservering och lotterier. Förhandsanmälan till tel. 302 40 eller 353 61.

Redaktör och ansvarig utgivare: **Bengt Aldén**, tel 370 24, 070-604 51 50. E-post: 058637024@telia.com
Kansli och expedition: **Solbringens**, 691 83 Karlskoga. Tel 302 40. Öppen varje vardag kl. 10-12.
Föreningens ordförande: **Anders Jones**, tel 576 18. E-post: jones@karlskogabredband.se
Föreningens sekreterare: **Ulla Averås**, tel 72 53 00. E-post: ulla.averas@privat.utfors.se
Föreningens kassör: **Lennart Johannesson**, tel 510 14. E-post: jenl@swipnet.se
Föreningens Internet hemsida: www.spf.karlskoga.just.nu
Föreningens postgiro: 94 41 25-4
Tryckning: **Karlskoga Grafiska**, tel 300 53. E-post: grafiska@telia.com

Vi hälsar följande nya medlemmar välkomna

Leif Edström, Skogsmötesvägen 2
Lennart Engström, Knektåsvägen 4 A
Britta Angenete Gillberg, Hotellgatan 7 B
Gösta Järlesand, Zongatan 1, Degerfors
Anita Karlsson Örneström, Stamparebacken 2 C
Göran Nord, Dragonvägen 2
Nils Olsson, Dahlgrensvägen 2 A
Birgitta Sandlin, Rostarevägen 15
Barbro Thorén Engström, Knektåsvägen 4 A
Jan Wahlgren, Halläningsgatan 19 A
Birgit Westling, Lötgårdarna 6

Händigt folk på Träffen

För en förening är det alltid värdefullt att ha tillgång till duktiga medlemmar som gör ett uppoffrande arbete. Ett exempel på detta är funktionärerna på Träffen. Förutom att flera av dem står för det goda och hembakade brödet och andra serverar kaffegästerna på lördagarna så har Lisbeth Palmér åtagit sig att klä om sitsarna på stolarna i lokalen, ett nog så grannliga och omfattande arbete.

Gammalt virke blir konstverk i händerna på Lars-Erik

Karl-Erik Karlsson.

Lördagarna den 25 september och 2 oktober visade Lars-Erik Karlsson en kollektion av sina trätavlor på Träffen. Lars-Erik är till vardags lärare och har konsten mera som en hobby.

Det är under de senaste tio åren som han utvecklat en teknik med gamla naturfärgade träbitar med olika ådringar och färgnyanser. De sågar han sedan i tunna skivor, och med stilkänsla förvandlar han dem till inramade konstverk. Motivområdet är mestadels landskap, med eller utan hus.

SPF:s årsmöte

Reservera redan nu torsdagen den 3 februari kl. 14.00 i Missionskyrkans kyrksal för SPF:s årsmöte med sedvanligt snabba årsmötesförhandlingar, underhållning, kaffeservering, lotterier.

Säsongsavslutning för golfarna

SPF:s golftävlingar för 2004 avslutades den 28 september med en s.k. scrambletävling, lunch på golfrestaurangen och prisutdelning. Prisutdelare var föreningens friskvårdssamordnare Owe Jacobsson. Duktiga tävlingsledare under året har varit Niels Ekelund, Hilding Helgeson, Inga o Bruno Svensson. Säsongen har varit uppdelad på en vår och höstomgång och 60 spelare har deltagit.

Resultat från seriespelet

Damklassen

- 1 Ulla Gustavsson, 56 p
- 2 Solveig Borg, 43 p
- 3 Inga Svensson, 34 p

Herrklassen

- 1 Niels J Eklundh 47 p
- 2 Hilding Helgeson 47 p
- 3 Magne Gustavsson 43 p

Lagtävlingar

Foursome

- 1 Solveig Borg/Janne Elgh
- 2 Inga Svensson/Hilding Helgeson
- 3 Laila Silwerfeldt/Bengt Aldén

6+6+6

- 1 Elvy Persson/Egon Persson/Börje Berg
- 2 Ulla Gustavsson/Arne Arvidsson/Dan Westberg
- 3 Rolf Gustavsson/Anita Olsson/Rune Olsson

Scramble

- 1 Lag Bengt Aldén/Rolf Gustavsson/Jan Börjeson

Från vänster: Owe Jacobsson, Inga Svensson, Hilding Helgeson, Solveig Borg, Bruno Svensson, Ulla Gustavsson, Niels J Eklundh.

Vetgiriga fick en lektion om Göta kanal

Lennart Pepa.

Tisdagen den 5 oktober berättade Lennart Pepa initierat och engagerat om Göta kanal inför en stor skara vetgiriga medlemmar.

Lennarts pappa Gösta Pepa anställdes 1920 som styrman av Ångfartygs AB Göta Kanal. 1930 utnämndes han till befälhavare på bolagets kanalbåtar. En syssla han innehade fram till hösten 1962 när han "gick i land" efter 43 års tjänst och då hade han klarat av cirka 1500 resor på kanalen!

Pappans tjänstgöring innebar att Lennart mer eller mindre växte upp med Göta kanal och tidigt fick lära sig det mesta om kanalen. Något som också avspeglade sig i hans kunskaper i ämnet. Lennart Pepa:

- De första kanalprojekten framfördes redan på 1400-talet och i början på 1500-talet lade Biskop Brask fram ett förslag som gick ut på att sammanbinda västerhavet med österhavet. Vid den tiden tillhörde nämligen Bohuslän Norge och Skåne och Halland tillhörde danskarna och de krävde tull av alla fartyg som passerade Öresund. Genom en farled mitt genom Sverige skulle man slippa detta.

- Men det var många hinder som måste överbryggas. Flera sjöar och åar måste sammanbindas och de stora nivåskillnaderna måste elimineras med många slussar och stora mängder berg måste sprängas. Men det var först på 1600-talet som det tillkom några mindre slussar och kanaler och senare byggdes de första kanalerna och slussarna vid Trollhättan.

Baltzar von Platens avhandling

- 1806 framlade Baltzar von Platen sin "Afhand-

ling om kanaler genom Sverige med särskilt afseende å Weners sammanbindande med Östersjön" Kostnadsberäkning 1,6 miljoner. Det blev 8,9 miljoner och tog 23 år att färdigställa!

Några data kan vara av intresse från ett av dåtidens mest gigantiska byggprojekt.

1810 påbörjades arbetet vid Forsvik och Motalla. Totalt arbetade 58.000 man (flertalet indelta soldater) de gjorde tillsammans sju miljoner dagsverken som resulterade i att man med mestadels enkla spadar och verktyg grävde och forslade bort åtta miljoner kubik jord och lera som blev till 81.000 meter kanaler!

Det krävdes också 58 slussar och 250.000 kubik murverk utefter Göta kanals sträckning.

Fremsta ändamålet med tillkomsten av kanalen var att den skulle användas för fraktfart och så skedde också i många år men så småningom utkonkurrerades den verksamheten av tåg och landsvägs- trafik. Ett dilemma för kanalfrakterna var också att vintertid när sjöar och kanaler frös till var man tvungen att upphöra med seglationen.

Nu är den istället sommartid ett populärt mål för småbåtsturism och passagerare på kanalbåtarna och vintertid kan man åka långfärdsskridskor på kanalerna. Kommuner och turistnäringen utefter Göta kanal marknadsför också kanalen på en mängd olika sätt. Föreningen Göta Kanals Vänner värnar också om intresset för kanalen, berättade Lennart Pepa som för sin berättelse tackades med livliga applåder.

Text o foto: Bengt Aldén

Allsång på Träffen

Lördagen den 9 oktober stod allsång på programmet på Träffen. Det blev en fullträff när det gäller sångglädje. Gudrun och Sven Charlie ledde allsången på ett alldeles eminent sätt.

Visböckerna som vi sjöng ur innehöll många gamla "godingar" som vi var hemtama med. Visserligen kunde verserna vara lite svåra ibland men det tog vi igen på refrängen. Vi slutade allsången mycket lämpligt med Auf wiedersehn. Visst kan vi ses och göra om den här trevliga lördagsförmiddagsstunden.

Gudrun ledde allsången och Sven Charlie ackompanjerade till dragspel.

Kaffet med bröd smakade som vanligt utmärkt och vi blev serverade på bästa sätt.

Text: Anders Jones

Två matlagningskompisar på uppmärksam utställning

Under två lördagar den 16 och 23 oktober ställde Erik Ola Olsson och Torsten Palmér ut sina akvareller och kalligrafier på Träffen och att döma av publiktillströmningen var det en efterlängtd återkomst. Antalet röda lappar på sålda verk bevisade också detta.

Kalligrafiexperten Ola visade denna gång förutom ett 30-tal kalligrafier med olika träffande sentser också sex nya verk med texter som han kallar Vikingarnas visdomsord. Den uppmärksammade läsaren kan i förra och även i detta nummer av Månadsnytt, näst sista sidan, ta del av ett par av dessa tänkvärda texter. Fler kanske följer.

Torsten Palmér hade med tanke på succén från förra årets utställning fattat mod och penslarna igen och ställde ut ett 40-tal små utsökta akvareller. Även i de här akvarellerna kunde man spåra hans säkra blick för former och perspektiv. Som bekant har Palmér ett gedigen kunskap som tecknare och illustratör.

Heder åt de här duktiga medlemmarna, båda 80+, vilket torde bevisa att även äldre kan.

Eric Ola Olsson och Torsten Palmér.

Rekorddeltagande till Pensionärsdagen 2005

När Karlskoga kommun i år i brist på lämpligt stora lokaler i Karlskoga inbjöd pensionärsföreningarna till Valsverket i Degerfors för årets Pensionärsdag lockade det till ett rekordstort deltagande.

Säkerligen är det intresset för Valsverket som lokal samt intresset för det populära paret Monica Forsberg och Hasse "Kvinnaböske" Andersson som lockar många.

Uppvaktning för PRO 60 år

När PRO centrala den 21 oktober firade sitt 60:års jubileum i Nya Folkets hus uppvaktade och gratulerade SPF Karlskogaföreningen genom ordföranden Anders Jones.

"Pensionärsfilmerna" på Nya Saga Bio

För pensionärer och daglediga. Pris: 50 kr.

Onsdagen den 10 november kl. 15.00

"BIG FISH" ÄR TIM BURTONS MÄSTERVERK

LA DAILY NEWS
"EN MAGISK FILM SOM GARANTERAT BLIR EN KLASSIKER"
TALKING PICTURES

BIG FISH

FRÅN REGISSÖREN TIM BURTONS FANTASTISKA VÄRLD.
ETT ÄVENTYR STÖRRE ÄN LIVET SJÄLVT.

www.filmnytt.com

Onsdagen den 24 november kl. 15.00

"EN ALLEDELES EXCEPTIONELL FÖRESTÄLLNING"

DAGENS NYHETER

"ETT MÄSTERVERK"
EXPRESSEN

"SE DEN!"
FILMKRÖNIKAN

AFTONBLADET

ZENTROPA ENTERTAINMENTS APS PRESENTERAR

DOGVILLE

MED
NICOLE KIDMAN

MANUS & REGI
LARS VON TRIER

www.filmnytt.com

Föreläsningar på Karlskoga lasarett

Karlskoga lasarett Patientcentrum arrangerar föreläsningar i första hand riktade till allmänheten. Platsen är i föreläsningssalen, 1 tr. Karlskoga lasarett.

Under rubriken Den fantastiska människan avslutar överläkare Janos Kolb, kirurgklinikern, Karlskoga lasarett sin föreläsningsserie.

Onsdag 3 november kl. 18.00: Matsmältningen, urinsystemet och fortplantningen.

Onsdag 10 november kl. 18.00: Nervsystemet, sinnesorganen, flytande nerver- hormoner och samarbetet mellan olika organsystem. Föreläsningarna fortsätter:

Tisdag 16 november kl. 18.30: Tobak och hälsa. Överläkare Matz Larsson, lungklinikern o tobakspreventiva enheten, USÖ.

”Doften av stekt falukorv”

Doften av stekt falukorv är rubriken på en rapport som nyligen publicerats av Äldrecentrum, författare Ulla Gurner och Jenny Österman. Rapporten ger en skrämmande bild av gamla som svälter i äldreården. Hemtjänsten har för lite tid och ingen vet vem som har ansvaret för att de äldre får i sig någon mat.

En annan studie har gjorts i Umeå av 250 personer över 85 år, varav en del bodde hemma och en del på äldreboenden. I den studien avslöjas att var femte person var på väg att svälta ihjäl, samt att mindre än hälften åt tillräckligt. Professorn och äldreläkaren Yngve Gustavsson säger att han skäms över dagens äldreår.

Utredningen Senior 2005

Frågor som berör inte bara äldreår utan snart sagt allt som gäller äldre behandlades i den mycket omfattande utredningen ”Senior 2005”. SPF har nyligen inlämnat sitt 28 sidor omfattande remissvar på den utredningen. Remissvaret utgör samtidigt förbundets uppfattning och policy i ett stort antal viktiga äldreårfrågor.

Läkemedlen inom äldreården

Socialstyrelsens regionala tillsynsenheter genomförde under mars och april 2004 en samordnad verksamhetstillsyn avseende läkemedelsbehandling inom äldreården.

Verksamhetschefer och läkare vid 48 vårdcentraler/motsvarande i landet intervjuades vid detta tillfälle och journalerna för 240 patienter granskades. Rapporten återfinns utförligt på Socialstyrelsens hemsida www.sos.se.

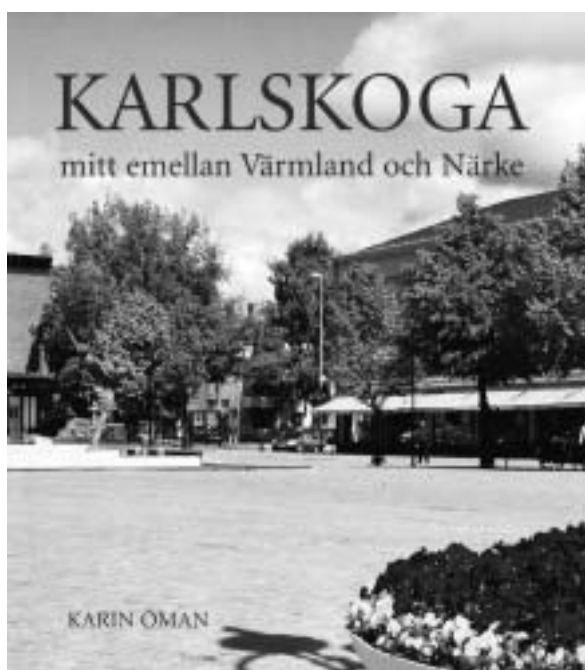
Följande slutsatser drogs:

Det finns betydande utrymme för att förbättra patientsäkerheten och kvaliteten inom området läkemedelsbehandling inom äldreården.

För att kvalitet och säkerhet skall utvecklas inom detta område behövs bl.a. en kontinuitet i kontakten mellan patient och läkare och att de behandlingsansvariga läkarna har goda kunskaper, är tillgängliga och har tillräckligt med tid.

Regelbundna, systematiska läkemedelsgenomgångar är ett sätt att utveckla säkerhet och kvalitet i läkemedelsbehandlingen och bör därför användas i större utsträckning.

Karin Ömans nya bok om Karlskoga mitt mellan Värmland och Närke

Författaren Karin berättar med utgångspunkt från hur det ser ut i dag.

Boken handlar om en bergslagsbygd med gamla anor.

Rikt illustrerad med aktuella och historiska bilder.

Format 210x230 mm. 160 sidor, Pris 260 kr.

Spongs

B O K H A N D E L

Bergsmansgatan 4, Karlskoga
Tfn 374 00 • Fax 398 32

KARLSKOGA

mitt mellan Värmland och Närke

Bland det mest glädjande i höstens bokflod får man, i varje fall som karlskogabo, betrakta Karin Ömans nya bok KARLSKOGA - mitt mellan Värmland och Närke.

Idén till en ny och aktuell bok om Karlskoga kom egentligen från bokhandlare Olle Ekström, Spongs bokhandel. Han saknade en ny och aktuell bok med välskriven text och bilder av både äldre och nyare miljöer. Förslaget vidarebefordrades till Karin Öman som lett s.k. stadsvandringar i Hembygdsföreningens regi. Med dem som utgångspunkt skulle det gå att arbeta vidare.

Karin Öman som sedan 11 år är hembygdsföreningens ordförande har tidigare givit ut några böcker och även haft Sveriges Hembygdsförbunds uppdrag att dokumentera vad som har hänt i Karlskoga.

- Jag nappade på Olle Ekströms idé att med utgångspunkt från olika stadsvandringar göra en dokumentation om Karlskoga i årtusendets början. Tillsammans med den duktige fotografen Andreas Hulthén från Örebro valde jag ut tio för Karlskoga lite speciella utsiktsplatser. Dessa tio platser fick bli utgångspunkten för var sitt kapitel. Varje kapitel inleds sedan med en stor färgbild av platsen. De kompletteras sedan med mina texter och många, både nya och äldre, foton och i en del fall flygfoton.

- Således ingår i varje kapitel texter om livet i staden, platsbilder, svart-vita arkivet och Hans Berg-Nilssons flygbilder.

- Jag fick den här förfrågan om en Karlskoga-bok i september månad år 2002 och det resulterade i att jag började skriva de första artiklarna i november - december samma år. Sedan har det fortsatt med många timmars arbete. Ibland har det t.ex. varit svårt att välja de rätta bilderna till kapitlen. Men samtidigt har det varit mycket stimulerande att få göra en sådan här bok. En sådan möj-

lighet får jag säkert inte mer och jag behövde ju heller inte ta någon egen ekonomisk risk vilket alltid underlättar.

- Min förhoppning är att boken kan bidra till att ge en positiv bild av Karlskoga, vilket skulle glädja mig mycket, poängterar Karin Öman.

Någon större risk att boken inte ska tas emot positivt lär knappast föreligga. Texten är välskriven och de nya bilderna är liksom trycket och lay-outen av mycket hög klass. På den korta tid boken varit ute har Karin också fått gratulationer från kommunledning, kulturansvariga och läsare.

Säkerligen kommer den också att bli en uppskattad presentbok i olika sammanhang. Hitintills har t.ex. Karlskoga kommun, Karlskoga folkhögskola och ett antal företag visat intresse att köpa in boken.

Hembygdsföreningen i medvind

Som ordförande i Karlskoga Hembygdsförening är Karin Öman också glad över att föreningen med sina cirka 1000 medlemmar stadigt får ett antal nya varje år.

- Året som gått har också betytt en stor omvälvning för verksamheten i och med att vi nu fått större och ljusare expeditionslokaler belägna på andra våningen i anslutning till Bibliotekets lokaler.

- Studieverksamheten har också kommit igång med en cirkel i smide och en i textil. Återuppbyggnaden av det nedbrunna huset på gården intill Hembygdsgården har också kommit i ett annat och bättre skede och vi har fått ett antal gårdsvårdar som sköter den yttre och inre miljön på Hembygdsgården. Slutligen är vår traditionella årsbok nu färdig och inlämnad för tryckning, så nog har det här året varit både innehållsrikt och arbetsamt, säger en nöjd Karin Öman.

Text o foto: Bengt Aldén

Vattenhjulen vid Bofors, ett industriminne och kulturarv som håller på att förfalla

För en tid sedan uppmärksammade fabrikör Erik Bodin SPF-styrelsen på det pågående förfallet av vattenhjulen vid Bofors och undrade om inte SPF på något vis kunde medverka till att uppmärksamma vad som håller på att ske. Buskar och sly växer sig nämligen allt tätare kring hjulen och en allmän översyn av hjulen och platsen är väl befogad.

För den oinvigde kan nämnas att hjulen är placerade intill forsen mellan Dammbron och Boforsporten vid Backa. Kommer man från centrum och i höjd med Strömsbro svänger av E18 mot Rosendal är det från vägen nu svårt att se hjulen för alla träd och buskar. Men om man antingen går till Dammbron eller går från Boforsporten finner man både hjulen och en parkliknande gräsyta.

Frågan är bara vem som äger marken och hjulen och vem är det som har ansvaret för att detta industriminne kan bevaras.

En första åtgärd som inte borde vara svår och kostsam är att med hjälp av några frivilliga krafter frilägga hjulen med hjälp av röjsågar. Men nästa och säkerligen mera omfattande åtgärd blir översynen av själva hjulen och dess fundament.

Vi låter frågan gå vidare till några personer.

Alf Bande, historiesakkunnig m.m:

- Varför ska vi rädda denna plats? Jo, det var ju tack vare kraften från hjulen som Bofors kunde utvecklas och de blev till en grundsten för det som senare skulle bli ett högteknologiskt Karlskoga. Genom att bevara där här industriminnet kan vi också visa våra efterkommande något av en svunnen epok. Det borde vara vår generations skyldighet att se till att de här hjulen bevaras. Annars kan de säga, ”hur kunde de som levde i början av 2000-talet låta dem raseras”.

- När jag som skolpojke en vårdag för 75 år sedan höll morfar i handen och från Dammbron såg forsen dundra fram genom de öppna dammluckorna berättade han om smedernas arbete och laxens vandringar uppför den laxtrappa som då fanns

och sa: ”Därnere i den amfiteaterliknande gropen med vattenhjulen, borde man göra en park, en samlingsplats”. Sedan dess har det där varit nästan helig mark för mig. Hoppas att fler känner ungefär likadant.

- Så länge det gamla Bofors fanns kvar kunde man, som i andra sammanhang, lita på bolaget. Senast någon beordrade en uppsnygning av området och reparation av vattenhjulen var nog på kulturintresserade Christina Winbergs initiativ.

- Nu tror jag inte att nya Bofors anser sig ha något ansvar för ett återställande. Det är därför bra att någon tar upp frågan på nytt. Kommunen, Läns museet, Länsstiftelsen för industriminnesvård, Turistfolk, Hembygdsföreningen, Brukspojckarna, alla borde vara intresserade, säger Alf Bande.

Brukspojckarna

Brukspojckarnas ordförande Per-Erik Bolinder som själv arbetat i grannskapet.

- Vi anser givetvis att bevarandet av hjulen och området borde få all den uppmärksamhet som de är värda. Jag kommer att ta upp frågan med min styrelse och då får vi se vad Brukspojckarna kan bidra med.

- Men görs inget åt underhållet kommer det tyvärr bara att finnas kaffeved kvar av hjulen om några tiotal år vilket vore beklagligt.

Hembygdsföreningen

Hembygdsföreningens ordförande Karin Öman:

- Ett bevarande av vattenhjulen ligger helt i linje med Hembygdsföreningens intresse. Kanske vi tillsammans med andra kulturintresserade på något sätt kunde hjälpa till i olika arbetspass med att i varje fall se till att platsen hålls snygg och tillgänglig.

SAAB Bofors AB nu markägare

Lennart Björklund fastighetsansvarig för Fortum Service Industripartner AB.

Fortum sköter bl.a. underhållet av det forna Boforsbolagets fastigheter.

- För ett tiotal år sedan gjordes en uppsnygning av området och ett av hjulen restaurerades. Vi satte också upp en informationstavla där och på några andra ställen där vi bedömde att det skulle finnas ett industrihistoriskt intresse.

- Givetvis vore det önskvärt att man kunde bevara de här hjulen.

Karlskoga kommun blir ägare till marken?

Kommunens utvecklingschef Hans Bergh-Nilsson.

- I och med att SAAB Bofors AB nu vill avveckla sitt ägaransvar för området för vi förhandlingar om ett övertagande av området.

- Om vi blir lagfaren ägare måste vi givetvis ta ett ägaransvar. Frågan om bevarande av hjulen ska dock underställas politiker i både Kommunstyrelsen och Kultur och föreningsnämnden. Eftersom hjulen rimligen bör betraktas som ett av våra kulturarv i bygden så bör ansvaret för att bevara dem långsiktigt också ligga i kommunens intresse.

- Men frågan om renovering av hjulen måste lämnas till experter och kunniga personer, exempelvis inom länsmuséet. Att säkra hjulens framtid oavsett renovering eller inte torde vara en viktig första åtgärd. Kostnadsberäkningar och lämpliga sätt att göra detta som exempelvis att bygga

ett tak över hjulen kan vara en första åtgärd.

- Vi ska bjuda hit Läns museets chef Lars Skoghäll för att tillsammans med kommunens kulturchef Hans Lundell informera oss om läget och möjligheterna. Och när vi slutfört affären med SAAB Bofors kommer vi att ta upp frågan med Fortum om marken och kraftstationen m.m. i området.

- Varför inte göra ett projekt tillsammans med Bergslagskanalen och göra en förlängning av kanalen med en slussstrappa förbi forsen. På så vis kunde man förbinda Möckeln med resten av kanalen. Slussar kunde man bygga för flera hundra år sedan så varför inte här om man bara kunde få fram pengar. I Dalarna finns f.n. ett betydligt mer omfattande sluss- och kanalprojekt kallat "Farled Dalarna" till vilket man sökt EU-bidrag. Målsättningen med det projektet är att det ska skapa nya arbetstillfällen, öka länets attraktionskraft som turistlän och stärka varumärket "Dalarna". För vår del är Veteranjärnvägen ett annat intressant projekt.

- Om och när vi blir ägare till marken omkring vattenhjulen ser vi väl gärna att frivilliga krafter hjälper till med att ta bort buskarna runt hjulen som en första åtgärd, men det bör ske i någon organiserad form, säger Hans Bergh-Nilsson.

Text o foto: Bengt Aldén

Med Bofors 40:a i Fjärran Östern

Major Bertil Boström anställdes 1928 vid Bofors krigsmaterielavdelning och före, under och efter andra världskriget reste han snart sagt över hela världen som Bofors representant. I Karlskoga var han också en välkänd profil.

Svante Ståhl har till redaktionen överlämnat Broströms publikation om sina resor i Fjärran Östern som vi återger i sammandrag i några nummer. Vi tror att hans reseskildringar kan ha ett visst intresse både för gamla boforsare och karlskogabor.

Bertil Boström.

Hösten 1937 reste jag för första gången till Fjärran Östern medförande vårt första provexemplar av den sedermera världsbekanta 40:an. Pjäsen var komplett inpackad i en låda, stor som en sommarvilla, och i den fanns allt som man ansåg sig behöva för att kunna demonstrera kanonen i främmande länder.

Resan till Singapore företogs med det tyska fartyget Scharnhorst och därifrån tågledes över Quala Lumpur och Penang till Bangkok.

Det smalspåriga tåget skramlade fram genom djunglerna. Sovvagnen bestod helt enkelt av en

taburett, placerad mellan två säten. Trots allt var det hela ett trevligt äventyr.

Fest och exercis i Bangkok

Vårt besök i Bangkok bestod mest av festligheter. Diktatorn Phya Bahol hade nämligen som ung officer bott i Bofors ett par år och blivit ordentligt omhändertagen, därför visste han inte hur väl han ville oss boforsare.

Men givetvis var det inte bara festligheter. Vi övade träget med 40:an och vi började dagarna redan kl. 06.00 med exercis fram till lunch.

Så småningom for vi in i landet för skjutningar. Vi hade på den tiden med oss en hel karavan av tjänare. Mina tre montörer och jag hade t.ex. 14 boyer i arbete, och trots att allt var primitivt till ytterlighet, var stämningen god.

När försöken avslutats, packades lådan in igen och montörerna for med hela härligheten vidare till Java. På Java monterade vi sedan upp pjäsen igen och gav oss i väg till Bandeong där pjäsen provsköts, denna gång med holländsk bemanning.

Vadslagning på Java

För att visa pjäsens framkomlighet slog jag vad med den kommenderande generalen att jag skulle kunna ta mig fram med pjäsen även genom ett vattenfyllt risfält, om de gav mig ett par vattenbufflar. Det blev ett verkligt liv, färgrikt och rörligt. Runt omkring stod hela garnisonen och trakten indonesiska befolkning och hejade. Det var svårt att få bufflarna att dra samtidigt, men till slut fungerade det, och överstänkt med gytta till nästippen tog jag emot mitt vad – några flaskor champagne.

Mot slutet av övningsperioden i Indonesien körde vi med pjäsen genom hela den underbara ön Java till Surabaya och till ön Madura, där vi gjorde de slutgiltiga skjutningarna mot luftmål. Jag fick nu också för första gången tillfälle att vara några dagar på den paradisiska ön Bali.

När äntligen allt var klart och proven avslutades med gott resultat och allt slit i Östern var över kunde pjäsen packas in igen för återtransport till Bofors.

Ändade resplaner

Men samma dag som båten skulle avgå till Surabaya fick jag telegram att Bofors önskade att jag

skulle besöka Kina för att klara upp en olyckshändelse som inträffat där med våra 75 mm luftvärnskanoner. Jag fick också order att med hänsyn till säkerheten inte resa in i landet. Alla planer måste nu därför kastas om. Så småningom fick jag tag i ett flygplan till Singapore och for därifrån med samma tyska båt, Scharnhorst, som jag for ut med till Hongkong och Manila.

Under resan funderade jag på problemet och konstaterade att enda möjligheten att klara upp frågorna var att resa in i landet och träffa krigsministern, som då befann sig i Han-kou. Då jag vid ankomsten meddelade detta till vår representant, doktor Hermans, såg han oerhört lättad ut och sa blott ”Här har jag flygbiljett till Han-kou”.

Till krigets Kina

Just vid den här tiden i mars 1938 var det minst sagt rörigt i Kina. Japanerna anföll ihärdigt, och det ansågs endast vara en tidsfråga när Han-kou skulle falla. Jag passade på under väntan på flyget att teckna en bättre livförsäkring.

Avfärden från Honkong måste ske på natten. Eurasia förfogade nämligen endast över gamla JU 52:or, som kunde drivas upp i högst 225 km i timmen och som således var en lätt match för japanska jaktplan. Första natten väcktes jag helt hemligt och transporterades ut till flygfältet, men där vi fick vänta i ett par timmar, för att därefter snotpet återvända. Dagen efter fick jag veta att det varit en japansk bombraid i Sydkina. Samma sak

40 mm automatkanoner. Foto: Hembygdsföreningens arkiv.

upprepades ytterligare några nätter. Men till slut kom vi i väg.

Planet var lindrigt sagt överlastat med både människor och en massa gods, och någon komfort var inte att tänka på.

Vi skulle mellanlanda i Chang-cha, men det visade sig vara omöjligt ty flygfältet hade nyss bombats, vi fortsatte därför direkt till Han-kou, där vi landade efter fem timmars flygfärd. Det visade sig att även det här flygfältet hade bombats för några timmar sedan och där fick man kryssa mellan bombhålen vid landningen.

Visitkortet gällde som pass

Den enda gång jag kommit in i ett främmande land utan att visa något pass var där. Jag bara stack till en tjänsteman mitt visitkort, och så var saken klar.

Dagen efter min ankomst gjorde jag visit hos Generalberater von Falkenhausen, som komplimenterade mig för de utmärkta Boforskanonerna och framförallt för en infanterikanon, som vi själva tyckte var ett monstrum men som här hade gjort stor lycka. Pjäsen var nämligen delbar och varje del så lätt att den i nedmonterat skick kunde bäras av soldaterna på de i Kina brukliga bambustängerna.

Sköt ner ett eget plan

Under tiden i Han-kou besökte vi alla befästningsanordningar och luftvärnsbatterier. Det visade sig att kineserna ville ställa in instrumenten

och kanonerna något olika än vad den ”vite djävulen” hade bestämt, och vidare hade man fått för sig att man bara skulle skjuta tre skott och sedan avvakta resultatet. Med diverse konster och knep fick jag dem i stället att öppna snabbeld. Och så nedsköts det första planet till truppens stora förtjusning. Det var bara det att det var ett kinesiskt plan som av misstag kommit fel!

Fortsättning följer i ett kommande nummer Bertil Boströms äventyr i Fjärran Östern.

Valberedningen söker kandidater

Nu har svaren på årets förfrågan till alla nuvarande funktionärer gått igenom. Valberedningen vill nu ha kontakt med personer som vi hoppas ska vilja fylla luckorna efter dem som av en eller annan anledning vill avsäga sig sitt uppdrag.

Till styrelsen söker vi någon som vill ta över som sekreterare, men också nya ledamöter som kan ta ansvar för SPF-träffen respektive friskvården samt ett par ersättare (kallades förr suppleanter).

En av de ordinarie revisorerna vill också bli ersatt.

Till redaktionen för Månadsnytt behövs förstärkning med en person samt någon som kan svara för anskaffning av annonser.

Bland övriga uppdrag finns platser för värdar, värdinnor och biljettförsäljare vid månadsmötena, funktionärer vid SPF-träffen och Vetgiriga veteraner, brevduvor samt medverkande vid uppvakt-

ningar inom väntjänsten. Inom friskvården söker vi någon som kan ta över ansvaret för boulespelet.

Ytterligare några av nuvarande funktionärer önskar träda tillbaka, men deras uppdrag vill jag återkomma till först efter diskussion i valberedningen.

En hel del som synes. Vi måste alla hjälpas åt att hålla igång verksamheten. Bonusen för medverkan är en trevlig arbetsgemenskap samt inbjudan till den årliga funktionärlunchen på Labbsand i augusti. Valberedningen vill gärna att intresserade eller förslagsställare hör av sig direkt eller till Expeditionen.

Jan-Erik Averås

sammankallande i valberedningen
tel 0586-72 53 00

e-post: jan-erik.averas@privat.utfors.se

Är jag ansvarig för dolda fel i tio år?

När du säljer ditt hus är du ansvarig för de dolda fel – i tio år! Men var lugn. Med vår förmånliga Ansvarsförsäkring kan du försäkra dig mot exempelvis fukt- och mögelskador som kan dyka upp i huset i efterhand. Dessutom får du lättare att sälja huset om du tecknat vår försäkring. Den kompletteras nämligen av en överlåtelsebesiktning av huset. Och då presenterar vi huset som **BESIKTIGAD** i annonsen och gör det mer attraktivt för köparna. Det ökar möjligheterna till ett snabbare avslut och ett bättre pris.

Läs mer på www.fastighetsbyra.nu

Fastighetsbyrå

FöreningsSparbanken
Fastighetsbyrå

Värmlandsvägen 6, 691 32 Karlskoga
Telefon 0586-333 02, 333 07
Telefax 0586-565 80

Novemberväder och en dystert påminnelse från november 1910

Sammanställt av Bertil Edling

”Ack om du hjärta har, flyende sol dröj kvar”

Enligt gamla märken går björnen i ide i mitten av november och sover sedan bort de tråkiga vintermånaderna för att först när vårsolen tittar fram kliva ur sitt ide. Så lyckligt är det inte för oss människor! Vi får stå ut med de mörka månaderna och det hjälper inte att klaga som ”Glunten” i Gunnar Wennerbergs dikt i rubriken ovan. Mörkast upplevs ofta den instundade novembermånaden med blygrå himmel, kyla, snålblåst lövlösa träd och smådroppigt regn. Då passar det bra att hålla sig till den gamla bondepraktikans råd inför vintermånaden ”Jag hugger ved, till elden jag löper”.

Historien om den sista avrättningen i vårt land

I november är det drygt 90 år sedan som dödsstraffet sista gången verkställdes i vårt land. Dödsstraffet betraktades länge som det bästa sättet att sona grova brott. Uppfattningen ”öga för öga och tand för tand” finner vi både i vår bibel, i Hammurabis berömda lagsamling och i våra vikingars uppfattning om blodshämnd. Man menade också att dödsstraffet hade en preventiv inverkan eller som det uttrycktes i den gamla svenska lagboken ”enom till straff och androm till varnagel”.

Så småningom insåg dock de flesta men först under senare delen av 1800-talet - att dödsstraffet ingalunda kunde förhindra brott utan enbart var inhumant och meningslöst. Men det dröjde ända till 1921 innan vi avskaffade det i vårt land i fredstid och först 1972 enligt krigslagarna.

Trettondagsafton år 1910 ägde ett länge omtalat rånmord rum i Stockholm. Tidningsartiklar talade om ett ”hemskt rånmord som i ruskighet och djärvhet söker sin like”. De berättade att en bankkassörska på ett kontor vid hotell Rydberg överfallits av en ”bandit” och tilldelats ett stort krossår i huvudet. Hon påträffades badande i blod på golvet i kontoret och avled under transport till sjukhus. Polisen konstaterade att ett kassaskrin brutits upp och 6000 kr saknades. Ganska snart kom detektivpolisen, som det hette på den tiden, mörda- ren på spåren. Efter en nattlig jakt greps han i sin

bostad. Den gripne var f.d. kyparen, Johan Alfred Ander.

Ander dömdes till döden. Till allmän förvåning vägrade han begära nåd och i sin skrivelse till konungen skrev han istället *”jag motser nu döden som en befriare”*.

Anders avrättning blev första och sista gången i vårt land som en ”avrättnings-maskin” användes, nämligen fallbilan eller giljotinen. Tidigare hade vi avrättat dödsdömda med bödelsyxa, ett sätt som satte stora krav på nerver och säkert öga hos skarprättaren. Det hände också ibland att skarprättaren högg fel första gången och först vid andra hugget lyckades skilja huvudet från kroppen! På morgonen den 23 november avrättades Ander på Långholmens fängelsegård. Enligt tidningsnotiser- na verkade han lugn och säker och hälsade klart och tydligt god morgon och gick så med fasta steg den 75 m långa vägen fram till giljotinen. När han kom fram yttrade han:

”Jag skulle vilja säga några ord. Får jag det?” Vad det var vet ingen ty han fick inte framföra något och utan motstånd lät han då lägga upp sig i avrättningsbrädan. Så drog skarprättare Dalman i snöret, fallbilan föll ned och skiljde Anders huvud från kroppen. Allt var över på några ögonblick.

Vid efterföljande obduktion fann man i Anders tarmkanal bitar av en sönderslagen tallrik, som bekräftade ryktet att Ander försökt begå självmord i fängelset! Ander blev den siste som avrättades i Sverige.

Rånkördaren Anders polisfoto.

Om uppsägningar, vettvillingar, svensk kriminalvård, duktiga ungdomar och giftermål.

Just nu när jag skriver min sedvanliga spaltfylld lyssnar jag samtidigt till radion som mest handlar om uppsägningarna vid SAAB i Trollhättan. 540 människor får gå från sina arbeten. "Ett lamslaget samhälle och katastrof" är alla de intervjuades omdöme.

På de senaste 10 åren har tusentals människor fått sluta sina jobb vid det som en gång var Karlskogas flaggskepp – Bofors.

Här bidde det bara en tumme

Regeringen lovade mängder av ersättningsjobb – av dem "bidde det en tumme"! Men här spottade man i nävarna och satte igång att försöka göra någonting av egen kraft. Även om det fortfarande går på kryckor ibland måste jag beundra alla de människor som helhjärtat gått in för att göra det bästa av en svår situation.

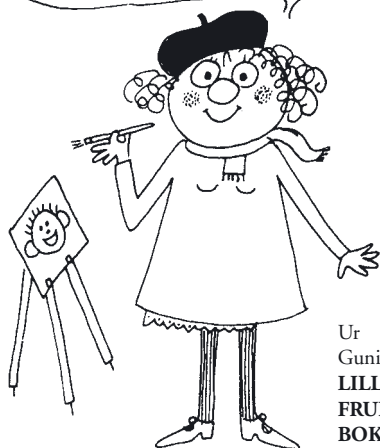
I Trollhättan strejkar man och svär ve och förbannelse över GM och dess ledning. Det är väl ett mera sydländskt blod (från vår breddgrad räknat) som svallar.

Vettvillingar med knivar

I morse knivskars en kvinna och liten pojke till döds av en vettvilling! Det är många knivar i omlopp just nu i vårt land. I Sundsvall "vårdas" Anna Lindhs mördare och när det nu är aktuellt att flytta över honom till häktet i Stockholm inför HD-förhandlingarna vägrar gärningsmannen att åka dit. Ja vill han inte skall han naturligtvis slippa!!!

Så han stannar där han är.

*Det heter inte pensionsålder
det heter passionsålder
för nu kan jag ägna
mig åt mina passioner.*

Ur
Gunilla Dahlgrens
**LILLA
FRUNTIMMERS
BOKEN**

De båda unga litaur, som rånmördade en psykolog och 5-barnsmamma i Stockholm får nu utlämnas till Sverige för rättegång och dom, som skall avtjänas i Sverige. Båda är tacksamma och lättade enligt tidningarna. Tacka sjutton för det, så bra som de får det i fängelse här har de nog aldrig haft.

Jag blir så himla sur när jag läser sådana här saker. Vart är Sverige på väg?

Usch, vad jag låter pessimistisk idag – jag skylter på det gråtunga vädret, som sannerligen inte gör någon människa glad.

Men i morgon skall jag gå och lyssna på Kulturskolans blåsare som har konsert i Bregårdsskolan – det är verkligen något att glädjas åt. Jag hoppas innerligt att stadens fäder inte skall börja skära i anslagen till alla dessa ungdomar och deras lärare, som gör en stor social och kulturell insats.

För övrigt behöver jag några hjälpande händer till Club Solbringen. Solbringens egen "Ängel" Marianne Hultgren har gått i pension och det betyder en nedtrappning av vissa aktiviteter, hur många vet vi ännu inte. Det finns inte pengar att satsa på oss pensionärer! Hör av er till mig, om ni har lust att hjälpa till per telefon 557 31. Det gäller bakning av kaffebröd, hjälp att duka och diska efteråt.

Till slut hittar jag en underbar liten notis. Florence H (86) och Victor C (90) träffades i Norfolk i England och blev – blyxtkära! Giftermål i därvarande kyrka och - evig lycka, får vi hoppas. Gossar och flickor – än finns det hopp!

Ulla

P.S.

*"Tantens" skaldådra sinar
framför henne bara tomma papper grinar.*

D.S.

Citat ur boken ”Livet har lärt mig”:

Efter regn kommer sol. Det vet alla. Så är det också i det verkliga livet. När det ser som mörkast ut, fäll upp ditt själsliga paraply och sjung en trudelutt, så ljusnar det snart igen.

John Pohlman
Meteorolog

Det viktigaste jag har lärt mig är att tänka och ta ställning själv och våga leva efter det.

Inte låta sig tvingas in i gamla konventioner och traditioner utan välja själv! Det har tagit lång tid – 50 år – innan jag fullt ut vågade leva som jag egentligen alltid velat!

Barbro Lindgren
Författare

Att man inte ska ta ut en massa bekymmer i förskott och att man mår bäst när man har positiva tankar!

Karin Gobén
Farmor

Att leva är alldeles förbannat för kort – passa på, lev varje sekund!

Lisa Söderberg
Chef Ekot Sveriges Radio

Det viktigaste jag har lärt mig är att leva i medvetande om att jag kan dö när som helst, att inte vara rädd för döden och därmed inte rädd för något eller några andra heller. Dödsmedvetandet har gjort livet till en gåva för mig.

Maria-Pia Boethius
Journalist

Ha alltid mod att säga vad Du tycker – men också vett att ibland avstå!

Lennart Modig
Journalist Nyheterna TV4

Livet har lärt mig att händelser som känts som motgångar, t.o.m. svåra motgångar, ofta efteråt visat sig var förklädda välsignelser, ingångar till något som till slut gjort livet mycket rikare.

Anita Bråkenheim
f. Landhövding i Kristianstads län

Albert gick till en spågumma och sa:

- Jag vill att ni ska berättat vem jag är:
- Ha – ni är gift.
- Ja.
- Ni har en vacker fru.
- Stämmer.
- Ni är far till två barn.
- Nej, tre barn.
- Tror ni ja . . .

Polisen:

- Kan ni beskriva den person som slog ner er?

Den misshandlade:

- Om jag kan! Det var ju därför han klippte till mig.

Det hade varit en livlig fest hos några kompisar och Berit var på hemväg frampå småtimmarna. Hon tvekade länge om hon skulle våga ta genvägen över den mörka kyrkogården. Då fick hon se en gammal dam sakta vandra över kyrkogården. Hon repade mod och gick ifatt damen.

- Ursäkta tant. Kan jag få göra er sällskap?

- Javisst kära barn.

- Hoppas ni inte tycker jag är påflugen, jag är nämligen så väldigt mörkrädd.

- Det är inget att skämmas över. Det var jag också när jag levde . . .

Luckorna i minnet.
Så mycket man glömt
när någon frågar
och så mycket man vet
när ingen frågar
och så litet man glömt
att man vet
och så mycket man vet
att man glömt.

Alf Henriksson

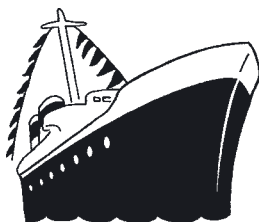
ola
-ca

SPF:s resekommitté inbjuder till

Adventresa, Nysunds kyrka i Åtorp

28 november. Pris 440:-

Inkl. bussresa, förmiddagskaffe, julbord på Hasselfors Vårdshus

Julmarknad i Kiel

1-3 december. Pris 1200:-

(Tillsammans med Kommunal)

Inkl. bussresa, kryssning, delad insideshytt, frukost, tillägg måltidspaket.

Mama Mia, Cirkus Stockholm

6 mars och 24 april: Pris 895:-

Inkl. bussresa, entré, kaffe med smörgåsar på hemresan.
Föreställningen den 6 mars –05 fullbokad. Endast restplatser återstår.
Till föreställningen den 24 april –05 finns några platser kvar.

Vi planerar för flera intressanta resor under våren 2005.

Om dessa återkommer vi
i nästa och påföljande
nummer av Månadsnytt.

Är Du intresserad hör av Dig till resekommittén eller till expeditionen.

Den som har gjort en resa har alltid något att berätta.

Välkomna att resa med oss i Resekommittén:

Sickan Andersson tel. 140 03 • Elvi Ström tel. 383 30 • SPF:s expedition tel. 302 40.

OBS! Till er som betalar till SPF:s expedition: Medtag jämna pengar.